

Szegedi Tudományegyetem
Nyelvtudományi Doktori Iskola
Angol Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program

**Általános iskolások második nyelvi szótanulási stratégiáinak
felmérése az önszabályozó viselkedés keretében**

PhD értekezés összefoglalója

Judit Hardi

Témavezető:
Dr. Donald W. Peckham, Ph.D

Szeged
2014

1. Bevezetés

Az utóbbi néhány évtizedben a kommunikatív nyelvtanítási módszerek terjedésének köszönhetően jelentősen megnőtt a szótanulás fontossága. A szótanulás sikere, csakúgy, mint bármely másik nyelvi aspektusé, több olyan tényezőtől is függ, amelyek a nyelvtanulás folyamatát szabályozzák. Ezen tényezők között kiemelkedő jelentőséggel bír a motiváció, metakogníció, a nyelvtanulási stratégiák, valamint az önszabályozó kapacitás, amelyeket az önszabályozó tanulás alapvető alkotóelemeiként szemlélhetünk. Az önszabályozás fogalma nemrégiben került a másodiknyelv-elsajátítás fogalomkörébe a nyelvtanulási stratégiák helyett, illetve azok kiegészítéséül, azzal a céllal, hogy a stratégiák területére jellemző fogalom meghatározási problémákat kiküszöbölje, illetve a nyelvtanulás folyamatát megfelelőbben írja le (Dörnyei, 2009).

Noha a tanulási stratégiák kutatása több mint 30 évtizedre tekint vissza, az általános iskolás nyelvtanulók körében végzett nyelvtanulási és szótanulási stratégiakutatásokból még mindig nincs elegendő. A legtöbb eddigi stratégiakutatás középiskolás, főiskolás, egyetemista és felnőtt nyelvtanulók körében készült nemzetközi viszonylatban. Bár a tanulási stratégiákat és az önszabályozó viselkedést egy tágabb perspektívából tárgyalja a magyar pedagógiai és pszichológiai szakirodalom, ezeknek a kérdésköröknek a megvitatása még nem elég átfogó, különösen a specifikusabb nyelvtanulási stratégiák szempontjából, és a fogalmak együttes szemlélete sem valósult meg meg magyarországi viszonylatban. Továbbá, az általános iskolások körében végzett kutatások száma igen csekély, és az önszabályozó szótanulási folyamat vizsgálatára még ez idáig nem került sor magyar idegen nyelvi kontextusban. Ezért, mintegy hiánypótlásként, a jelen disszertáció fókuszában az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulása áll.

2. Célok és kutatási kérdések

A jelen értekezés célja, átfogó képet nyújtani az általános iskolás nyelvtanulók idegen nyelvi környezetben történő stratégiai szótanulásáról önszabályozó viselkedésük keretében, az életkorból adódó különbségek megvilágításával. További cél egy kutatási eszköz kifejlesztése, amely az általános iskolások szótanulását az önszabályozó viselkedésen belül vizsgálja, valamint tükrözi a stratégiai szótanulás kategóriáit, amelyek a szótanulásban elért sikerekhez vagy kudarcokhoz vezethetnek. Ennek a célnak az elérése érdekében, és hogy képet kapjunk arról, milyen mértékben használnak stratégiákat és mennyire önszabályozó az általános

iskolás tanulók viselkedése szótanulási céllal, először azokat a stratégiákat vizsgáltam személyes interjúk és osztálytermi megfigyelés keretében, amelyek a tanulók közlése alapján hozzájárulnak a szótanuláshoz. További cél volt a szótanulás főbb kategóriáinak körvonalazása és adatok gyűjtése a további kutatáshoz. A kvalitatív adatokból kiindulva kifejlesztettem egy mérőeszközt, amely általános iskolások önszabályozó szótanulását méri. A validálási eljárás eredményeként kapott eszközt használtam az életkorból adódó szótanulási különbségek feltárására általános iskolás nyelvtanulók körében. Az eredmények elemzése átfogó képet ad az iskolás gyerekek önszabályozó szótanulásáról az angol mint idegen nyelv területén magyarországi kontextusban.

A kutatás egyes szakaszaihoz kötődő kutatási célok és kérdések az alábbiak:

Kutatási célok

1. szakasz: A nyelvtanulók szótanuláshoz használt stratégiáinak feltárása, leírása és osztályozása az önszabályozás keretében

A fő cél ebben a kutatási szakaszban annak feltárása volt, hogy mennyire használnak stratégiákat és milyen mértékben önszabályozó a nyelvtanulók szótanulása. További cél volt betekintést nyerni a nyelvtanulási viselkedésbe, amely a kutatás további kivitelezhetőségét szolgálta. Ezen célok elérése érdekében személyes interjúkra került sor, amelyek eredményét osztálytermi megfigyelés egészítette ki, iskolai környezetben vizsgálva a szótanulást. Az adatok leírása és osztályozása alapján körvonalazódott az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulása, amely alapul szolgált a kvantitatív mérőeszköz kifejlesztéséhez a kutatás második szakaszában.

2. szakasz: Kvantitatív mérőeszköz kidolgozása és fejlesztése az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulásának kutatására

Ebben a szakaszban egy kvantitatív mérőeszköz kialakítása, fejlesztése és validálása volt a kutatás középpontjában, amely eszköz alkalmas az általános iskolások önszabályozó szótanulásban jelentkező életkorbeli sajátosságainak feltárására. Elsőként, egy kérdőív elkészítésére került sor a kvalitatív adatok alapján, amely lehetővé tette a strukturált adatgyűjtést az általános iskolások szótanulásáról, majd a mérőeszköz érvényesítésére került

sor fókuszcsoportos interjú keretében. A strukturált adatgyűjtés célja olyan állítások gyűjtése volt, amelyek a tanulók nyelvhasználatát alapul véve segített egy Likert-típusú skálán alapuló kérdőív állításainak megfogalmazásában. Az skála egy olyan kvantitatív kérdőív, amely lehetővé teszi az adathalmaz mennyiségi feldolgozását. Ebben a kutatási szakaszban, végezetül, a mérőeszköz kipróbálására került sor pilot tanulmány keretében, amelynek célja volt az eszköz megbízhatóságáról és érvényességéről bizonyosságot szerezni, valamint egy olyan mérőeszköz kialakítása, amely további kutatási céllal alkalmazható.

3. szakasz: Az életkorbeli különbségek mérése az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulásában a kvantitatív mérőeszköz segítségével

A fő cél ebben a kutatási szakaszban az életkorbeli jellemzők és különbségek feltárása volt a tanulók stratégiai szótanulásában, amelyek megmagyarázzák az életkori tendenciákat. Erre a célra az előző kutatási szakaszban kifejlesztett mérőeszközt használtam, amely megfelelőnek bizonyult az önszabályozó szótanulás stratégiáinak és kategóriáinak mérésére.

Kutatási kérdések

A kutatási kérdések a főbb kutatási célok elérése érdekében arra keresik a választ, hogy miként tanulják az általános iskolások az idegen nyelvi szókincset, és mi jellemzi önszabályozó szótanulásukat. A kutatási kérdések a kutatás szakaszaihoz kapcsolódnak, de további kérdések megválaszolására is sor került a kutatás bizonyos részeiben.

1. Az elméleti kutatási keret alapján, milyen szótanulási stratégiák használatáról adnak számot az általános iskolás nyelvtanulók, miként szabályozzák tanulásukat, és hogyan tanulják a szókincset iskolai környezetben?
2. Az első kutatási szakaszban gyűjtött kvalitatív adatok alapján lehetséges-e kifejleszteni egy kvantitatív mérőeszközt, amely megbízhatóan tükrözi az önszabályozó szótanulás kategóriáit, és amely használható különböző életkorú általános iskolás tanulók szótanulási stratégiáinak mérésére?

3. A második kutatási szakaszban kifejlesztett mérőeszközt használva, mi jellemzi az általános iskolások önszabályozó szótanulását korcsoportonként és a korcsoportokon belül?

3. Módszerek

A vizsgálatban részt vevőket, a helyszínt és a kutatási módszereket általánosságban foglalom össze az alábbiakban, mivel ezek az egyes részekben meghatározott speciális kutatási igényekhez igazodnak.

3.1 Résztvevők és a kutatás helyszíne

A vizsgálatban magyar általános iskolás gyerekek vettek részt harmadiktól nyolcadik osztályos korig, önkéntes jelentkezés alapján. A jelentkezők közül a nyelvtanárok választották ki a gyerekeket, mindenféle kritérium nélkül. Minden résztvevő angolt tanult idegen nyelvként, iskolai környezetben. A kutatás egyes szakaszaiban részt vevő gyerekek korcsoportonként vettek részt a vizsgálatban. Az első korcsoportba 3-4. osztályos gyerekek, a másodikba 5-6. osztályosok, a harmadikba pedig 7-8. osztályosok tartoztak. A csoportok kialakítására azért került sor, hogy az egész általános iskolás korosztály képviselve legyen egy még viszonylag könnyen kezelhető populációban. Az első korcsoportot azért 3-4. osztályos tanulók képviselték, mert magyarországi viszonylatban általában ekkor kerül bevezetésre az első idegen nyelv kötelező tantárgyként. A másik oka a legkisebb korosztály kiválasztásának az volt, hogy feltételezhetően a 3-4. osztályos gyerekek már rendelkeznek egy bizonyos fokú metakognitív gondolkodással és tudatossággal, amely lehetővé teszi számukra a tanulási folyamatuk leírását. A metakognícióban, a nyelvi tudatosságban és az önszabályozásban bekövetkező, korrallal kapcsolatos változások lehetőséget adtak a stratégiai szótanulás fejlődésének vizsgálatára.

A kutatás összesen hat kecskeméti általános iskolában valósult meg. Az iskolák vezetői és az angoltanárok beleegyező nyilatkozatot tölthettek ki, amelyben hozzájárultak a kutatás kivitelezéséhez. A tanulók ezekben az iskolákban az angolt idegen nyelvként tanulták különböző heti óraszámokban. Az emelt óraszámú tanulóknak 4 vagy 5 angolórájuk volt egy héten, a többieknek pedig 2 vagy 3. Az anonimitás garantált volt az egész kutatás alatt. A résztvevők információkat kaptak az adatgyűjtés céljáról. Az interjúkban részt vevő gyerekek szülei nyilatkozatot tölthettek ki, amelyben hozzájárultak gyermekük kutatásban való

részvételéhez. A résztvevők nyelvi szintje nem volt a kiválasztás alapja, ezért különböző képességű tanulók vettek részt a kutatásban. Az iskolák közötti különbségek, illetve a kutatásba bevont tanulók eltérő nyelvi képességei és szociális, gazdasági háttere biztosította az adatok sokszínűségét, és átfogó képet adtak az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulásáról.

3.2 A kutatási eljárás

Bár a kutatás egyes szakaszaiban különböző volt az eljárás, a megközelítés ugyanazon irányelvek alapján történt. Az egyes kutatási fázisok előtt a résztvevők információt kaptak a kutatás céljáról. Amíg az interjúk mindegyikét a kutató bonyolította le, a kérdőívvel történő adatgyűjtés a nyelvtanárok közreműködésével történt. A tanárok a vizsgálat megkezdése előtt teljes körű információt kaptak a feladatokról írásban kísérelő levélben és szóban személyesen. Az első táblázat a kutatás felépítését mutatja be az egyes szakaszok és részek közötti könnyebb tájékozódás végett.

I. táblázat: A kutatás három szakaszában használt módszerek összegzése

1. szakasz		2. szakasz		3. szakasz		
1. rész	Félig strukturált interjúk	n=27	Fókuszcsoportos interjú	n=12	Fő tanulmány (a kvantitatív mérőeszköz használata)	n=331
			Strukturált interjúk (a kvantitatív mérőeszköz kialakítása)	n=12		
2. rész	Osztálytermi megfigyelés és visszatekintő interjúk	n=19	Pilot tanulmány (a kvantitatív mérőeszköz fejlesztése és tesztelése)	n=80		

4. Eredmények

Mivel a kutatás az egyes részek és szakaszok közötti kapcsolatra épült, az egyes fázisokban gyűjtött adatok kiegészültek és megerősítést kaptak a további részekben gyűjtött adatok által. Ennek az eljárásnak köszönhetően nemcsak új információ jött létre, hanem az addig kapott adatok érvényesítése is megtörtént. Ez az eljárás olyan összetett adathalmazhoz és eredményssorhoz vezetett, amelyekből itt csak a legfontosabbakra térünk ki. A disszertáció

eredményeket tartalmazó részei a kutatási kérdések köré épülnek, amelyek a kutatás három szakaszához köthetők:

(1) Az első szakasz az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulását vizsgálta. Az eredményekből kiderül, hogy a tanulók sok különféle stratégiát használnak a szótanuláshoz, amelyekből körvonalazódik az általános iskolások szótanulása. Különféle szótanulási, metakognitív és motivációs stratégiákat használtak, valamint igénybe veszik önszabályozó kapacitásukat a szótanuláshoz. A szótanulási stratégiáik között megtalálhatók a kognitív, memória és szociális stratégiák (Oxford, 1990). A vizsgálatban részt vevő tanulók különféle ismétlési stratégiákat használtak és mechanikus technikákat alkalmaztak a szótanuláshoz. A kognitív stratégiákon kívül, memorizálták a szókincset csoportosítás segítségével, a jelentés kikövetkeztetésével, mentális kapcsolók segítségével, és a mentális reprezentáció egyéb formáinak segítségével. Igénybe vették tanáraik segítségét, társaikhoz fordultak, ha nem tudtak valamit, és a legfiatalabbak családtagjaik bevonásával tanulták a szavakat. Egyik kiemelkedően fontos eredménye a kutatás interjú és megfigyelési részének, hogy az általános iskolás tanulók kombináltan alkalmazzák a stratégiákat. A retrospektív interjúkból kiderül, hogy a mechanikus technikák elősegítik a mentális kapcsolók kialakítását, amelyből arra következtethetünk, hogy a nagyobb kognitív kihívást jelentő stratégiák az alacsonyabb kihívást jelentő stratégiákra épülnek. Ebből következik, hogy az alacsonyabb szintű kognitív stratégiák is épp olyan fontosak, mint a magasabb szinten levők, amelyek segítségével a memória tovább képes megőrizni a jelentést. A metakognitív stratégiák használata jelzi, hogy a tanulók tudatában vannak szótanulási folyamatuknak, tervezik szótanulásukat, keresik a különféle gyakorlási lehetőségeket, illetve a jelentés és az egyéb nyelvi jellemzők ellenőrzésére szótárat használnak. A vizsgálatban résztvevő általános iskolások a nyelvtanulás sikerességéhez elengedhetetlen önszabályozó kontrol mechanizmusait is használták a szótanulás során. Kontrollálták tanulási környezetüket, sikeresen küzdötték le a szótanuláskor jelentkező unalmat, meggyőzték magukat a szótanulás fontosságáról, és tudatosan készültek rá. Túl néhány alapvető motivációs tényezőn, a tanulók önmotivációs stratégiákat is alkalmaztak a szótanuláshoz. Önmagukat hatékonyak és ügyesnek vélték a szótanulásban, elégedettek voltak a tanulási módszereikkel. Különféle önjutalmazási stratégiákat alkalmaztak szótanulásuk segítésére, és sikeresen küzdötték le a szótanuláshoz kötődő szorongásukat.

A kutatás első részében kialakult általános stratégiaprofil rámutat, hogy az általános iskolás nyelvtanulók motiváltak a szótanulásra, sok különféle stratégiát alkalmaznak, tanulási tevékenységüket önszabályozóan kontrollálják, tudatában vannak nyelvtanulásuknak, amely

azt jelzi, hogy a tanulók önszabályozó stratégiai nyelvtanulók. A szótanulás különféle aspektusainak feltárása igazolta azt a törekvést, amely a stratégiai szótanulást az önszabályozó viselkedés tágabb keretében vizsgálja, ahelyett hogy egy bizonyos szemszögből, mint például a tanulási stratégiák alkalmazása, vizsgálná a szótanulást. A különböző aspektusokra fókuszálva körvonalazódtak az önszabályozó szótanulás kategóriái a kutatás első szakaszában. Összegzésül, az eredmények alapján elmondható, hogy a kutatásban részt vevő különböző korosztályú tanulók megfelelően értelmezték a kérdőív kérdéseit, és hatékonyan töltötték ki a kérdőívet.

(2) Az első szakaszban kialakuló kategóriák kiindulási pontként szolgáltak a stratégiai szótanulás felépítésének további vizsgálatához (Tseng et al., 2006). A kvantitatív kérdőív, amely alkalmas az általános iskolás nyelvtanulók szótanulását meghatározó főbb kategóriák vizsgálatára, a kvalitatív adatok alapján lett kifejlesztve. Azok a stratégiák, amelyek eltérően viselkedtek a statisztikai elemzés során, felelősnek bizonyultak a korosztálybeli különbségekért. A kérdőív általános megbízhatósági foka nőtt a kutatásban részt vevők számának növekedésével. A kvantitatív elemzés alátámasztotta az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulásának kategóriáit, amely a konstrukció érvényességét határozza meg. Egyértelművé vált, hogy a szótanulási stratégiák, a metakogníció, a motiváció és önmotiváció, illetve az önszabályozó kapacitás alkotja az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulását. A kategóriák közötti szignifikáns korreláció szintén a felépítés életképességét támasztja alá.

A kategóriák működésének megállapításán kívül, fontos eredménye a kutatás második szakaszának, hogy a pilot tanulmány eredményei egybeesnek a kvalitatív vizsgálat eredményeivel. A kvantitatív adatokon nyugvó betekintés az általános iskolás tanulók önszabályozó szótanulásába arra enged következtetni, hogy a nyelvtanulók változatos stratégiákat használtak, kontrollálják tevékenységüket, tudatában vannak annak, hogy mit és hogyan tanulnak, azaz általánosságban stratégiai gondolkodás és önszabályozás jellemzi szótanulásukat.

(3) A kutatás harmadik szakaszának fő célja az önszabályozó szótanulásban jelentkező, életkorhoz köthető különbségek feltárása a kutatás során kifejlesztett mérőeszközzel. A kvantitatív kérdőív az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulásának kategóriáit tükrözve, megbízhatóan mérte a konstrukciót. Habár a mérőeszköz alkalmas a stratégiai

szótanulás különböző aspektusainak mérésére, a fő hangsúly a korcsoporton belüli és korcsoportok közötti különbségek vizsgálatára fókuszált.

A kutatás érdekessége, hogy a legfiatalabb korosztályba sorolt nyelvtanulók számoltak be a legjelentősebb mértékű stratégiahasználatról, és ők voltak a leginkább motiváltak is a szótanulásra. A szótanuláshoz kapcsolódó önszabályozó kapacitásuk, és önmotivációjuk is nekik volt a legnagyobb a vizsgált korcsoportok között. Ezzel ellentétben, a metakogníció kategóriájában a legfiatalabb korcsoport eredménye lett a legalacsonyabb, amely azonban még mindig a 2,5-ös átlag felett volt, és a korcsoportok közötti átlagos eltérések nem voltak szignifikánsak ebben a kategóriában. Mivel az első korcsoportoz tartozó tanulók az adatok felvételekor csak néhány hónapja, illetve egy éve és néhány hónapja tanulták az angolt az alsó tagozatban, és csak kettő vagy három nyelvórájuk volt egy héten, őket kezdő nyelvtanulóknak tekinthetjük. A kezdő nyelvtanulók általában motiváltak a nyelvtanulásra, mivel a tanulás első két évében, a harmadik és negyedik osztályokban, a tanítás játékos formában történik, érdekes és színes tananyagot használva, amelyekkel a motiváció könnyebben fenntartható, mint a felső tagozatban. Továbbá, azoknak a nyelvtanulóknak, akik egy vagy két éve tanulják a nyelvet iskolai környezetben, nincs túl jelentős felgyülemlett tudása, azaz a szókincsük nagysága is kisebb, mivel nem tanultak még annyi szót, mint a régebben tanuló társaik. Így az általuk birtokolt szókincset könnyebb felidézni, amelyből következik, hogy a kezdő nyelvtanulók könnyebben boldogulnak önszabályozó viselkedésükre és motivációjukra hagyatkozva. Az első korcsoport magas szintű motivációja és önszabályozó képessége magyarázható a nyelvtanulás U-alakú mintájával, amely az általános tanulási folyamatokra is jellemző. Ez a tendencia magyarázatot ad a második korcsoport kategóriáiban tükröződő viszonylag alacsony stratégiai szótanulásra, és a csekély mértékű emelkedésre a harmadik csoport esetében.

A kvantitatív adatokra támaszkodva szignifikáns különbségek mutatkoztak meg a korcsoportok között az egyes stratégiák használatában is. Bár a tanulók szótanulásában megmutatkozik bizonyos változás, ezt a változást nem lehet folyamatos fejlődésként jellemezni. Ennek ellenére megfigyelhető bizonyos tendencia az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulásában, amely sokféle stratégia használatában megfigyelhető, de leginkább a szociális stratégia használatban nyilvánul meg. Amíg a legfiatalabb nyelvtanulók valaki segítségére támaszkodnak a szótanulásban, senki sem segít az idősebb diákoknak, amelyből az következhet, hogy a kezdők több segítséget kapnak, míg az idősebbek boldogulnak egyedül. További magyarázat lehet a legfiatalabbak szociális stratégia használatára, hogy nekik még szükségük van segítségre a tanulni tanulás

képességének kialakításához. Mivel egy átlagos magyar általános iskolában a harmadik osztályban kezdődik a nyelvtanulás, ekkor van ideje a nyelvtanulási viselkedés formálásának is, amelyhez mind a tanárok, mind pedig a szülők kötelességüknek érzik a segítségnyújtást. Ugyanakkor, lehetséges az is, hogy az idősebb nyelvtanulók egyszerűen segítség nélkül maradnak, amelynek sokféle oka lehet. Nekik már másfajta segítségre van szükségük, nem a szavak kikérdezésére, hanem azok kontextusba helyezésére nyújtott segítségre, azaz értelmes társas kommunikációra, amelyet nem biztos, hogy közvetlen környezetüktől meg tudnak kapni.

Szignifikáns különbségek mutatkoztak meg a szótanulás hatásosságát vizsgáló önmotivációs stratégia használatában, amelyek arra hívják fel a figyelmet, hogy az első korcsoportozóhoz tartozó tanulók, elmondásuk szerint, többet szeretnének tanulni, és gyakrabban ismétlik át a szókincset, hogy szótanulásukat hatékonyabbá tegyék. Ez az eredmény, együtt vizsgálva azzal, hogy a második és harmadik korcsoportozóhoz tartozó tanulók általában kevésbé önszabályozóak, magyarázható a jelentős fejlődéssel és a nyelvtudásban bekövetkező változásokkal, amely eltérő kontextust teremt a szótanuláshoz. Lehetséges továbbá, hogy a legfiatalabb nyelvtanulóknak szükségük van a tanáraik által meghatározott szabályokhoz igazítani nyelvtanulási viselkedésüket, amely tükröződik az általuk elmondott önhatékonyági mutató eredményében.

Összességében, az eredmények alapján elmondható, hogy a résztvevő nyelvtanulókat önszabályozó szótanulás jellemzi. Sokféle, nyelvtanulásukat segítő stratégia alkalmazásáról számoltak be, amelyek használatát a kutatás egymásra épülő részei megerősítették. Ezek a stratégiák képet adnak a tanulók önszabályozó szótanulásáról. A kvantitatív mérőeszköz, amely megbízhatóan épül az önszabályozó viselkedés kategóriáira, megfelelőnek bizonyult az önszabályozó szótanulás különböző aspektusainak méréséhez. A kutatásban a fő hangsúly az életkorral kapcsolatos szótanulási különbségek vizsgálatára helyeződött, amely rámutatott néhány uralkodó tendenciára az általános iskolás nyelvtanulók önszabályozó szótanulását illetően.

5. Összegzés és következtetések

Jelen disszertációban általános iskolás nyelvtanulók stratégiai szótanulását vizsgáltam az önszabályozó viselkedés keretében, amely viszonylag új irányvonal a másodiknyelv-elsajátításban. A kutatás célpopulációja általános iskolások voltak, akiknek önszabályozó szótanulását még nem vizsgálták magyarországi kontextusban. Az önszabályozás gazdag

elméleti alapot nyújtott a kutatáshoz, amelynek célja is volt. A fő célok között volt az általános iskolások stratégiai szótanulásának felmérése, az önszabályozó szótanulás struktúrájának feltárása, valamint a stratégiai szótanulásban jelentkező, korrrel kapcsolatos különbségek leírása. A kvalitatív kutatásban elért eredményekből kiindulva, további cél volt, egy kvantitatív mérőeszköz kialakítása és fejlesztése, amely megfelelően méri az általános iskolások stratégiai szótanulását. Ezeknek a kutatási céloknak az érdekében, a kutatás szisztematikusan épült fel az egyes kutatási részek érvényességét biztosítva. A megbízható adathalmaz és a kutatás érvényességének növelése érdekében különféle módszerekkel történt az adatgyűjtés, mint például félig-strukturált, fókuszcsoportos, retrospektív és strukturált interjúk, osztálytermi megfigyelés és Likert-típusú kérdőív. A kvantitatív kutatás szorosan épült a kvalitatív kutatási eredményekre. Az egymásra épülő adatgyűjtési módszerek kombinációja biztosította a konzisztens és gazdag adatmennyiséget.

A stratégia használatot az önszabályozó viselkedés keretében vizsgáltam, és azoknak a stratégiáknak a vizsgálatára korlátoztam, amelyeket a résztvevők elmondásaik alapján használnak a szótanuláshoz. A stratégiák az önszabályozó viselkedés főbb kategóriáit képviselték, amelyek a motiváció, önmotiváció, szótanulási stratégiák, metakogníció és önszabályozó kapacitás. A kategóriák kialakítása kapcsán a disszertáció átfogó képet kíván nyújtani az általános iskolás nyelvtanulók stratégiai szótanulásáról angol mint idegen nyelven, magyarországi kontextusban.

Az értekezés legfontosabb eredménye, amellyel a nemzetközi kutatásokhoz is hozzájárulhat, a magyar általános iskolás nyelvtanulók stratégiai szótanulásáról kialakult profil. További fontos eredmény, hogy az eredmények az általános iskolások tanulási folyamatáról alkotott tudáshoz járulnak hozzá, amely terület még mindig alulértékeltnek tűnik mind Magyarországon, mind pedig nemzetközi kontextusban. A magyar diákok önszabályozó szótanulásáról kialakult kép hozzájárul a stratégiai gondolkodás alapvető alkotóelemeinek megértéséhez. Az általános iskolások stratégiai szótanulásának struktúrája a szótanulási folyamat legfontosabb aspektusait körvonalazza. A stratégiai tanulás mikrostruktúrájába nyert bepillantással felszínre került számos stratégia, amelyet a magyar nyelvtanulók a szótanuláshoz használnak. A nyelvtanulók stratégiai viselkedése változik a korrrel. A tanulók szótanulásában talált korrrel kapcsolatos különbségek hozzájárulnak a nyelvtanulási folyamat alaposabb megértéséhez. A korrrel kapcsolatos különbségek feltárásából kiderül, hogy a legfiatalabb tanulók, akik nemrégiben kezdték a nyelvtanulást, számoltak be a legtöbb stratégia használatáról, amely azt sugallja, hogy az önszabályozó tanulás feltételei kialakulnak már a nyelvtanulás kezdetekor. További fontos hozzájárulása a kutatásnak az általános

iskolások szótanulásához a kvantitatív mérőeszköz, amelyet a kutatás során fejlesztettem ki. Hasznos lehet a tanulók stratégiai szótanulásának további méréséhez, lehetőséget teremtve az önszabályozó szótanulás nemzetközi összehasonlítására.

Jelen disszertáció megírását az motiválta, hogy a magyar általános iskolás nyelvtanulók stratégiai szótanulásáról az önszabályozó viselkedés keretében körvonalazott profil és a korrallal kapcsolatos különbségek feltárása további következtetések levonását teszi lehetővé. Az eredmények reményeim szerint túlmutatnak a kutatás keretein és hozzájárulnak a másodiknyelv-elsajátítás folyamatának megértéséhez, valamint hasznos útmutatást adnak a szakmabeliek számára. A kutatás eredményei utat nyithatnak az idegen nyelvet tanító tanárok és a tanárképzés szakemberei közötti párbeszéd kialakulásához a nyelvtanulók javára.

Az összefoglaláshoz felhasznált irodalom

- Dörnyei, Z. (2009). *The psychology of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Oxford, R. L. (1990). *Language learning strategies. What every teacher should know*. Boston, MA: Heinle.
- Tseng, W., Dörnyei, Z., & Schmitt, N. (2006). A new approach to assessing strategic learning: The case of self-regulation in vocabulary acquisition. *Applied Linguistics*, 27 (1), 78–102.

Az értekezés témájához kapcsolódó publikációk

- Hardi, J. (2001). A motiváció a tantárgykedveltség tükrében. In Lipócziné, Cs. S. (Szerk.). *A kisiskoláskori idegennyelv-oktatás dimenziói II.* (pp. 160–173). Kecskemét: Kecskeméti Főiskola.
- Hardi, J. (2004). Általános iskolás tanulók attitűdje és motivációja az angol mint idegen nyelv tanulására. *Magyar Pedagógia*, 104 (2), 225–242.
- Hardi, J. (2010). Language learning motivation of English-specialised teacher trainees. 6th *Hungarian National and International Lifelong Learning Conference*. (pp. 491–498). Debrecen: MELLearn – Hungarian Higher Education Lifelong Learning Network.
- Hardi, J. (2010). Olvasásfolyamatbeli LPS-használat vizsgálata. *Modern nyelvoktatás*, 16 (1), 50–59.
- Hardi, J. (2010). Vocabulary learning strategy use of English-specialised primary-teacher trainees. *Practice and Theory in Systems of Education*, 5 (2), 115–132. www.eduscience.hu/1202HardiJudit.pdf Access: 10th February, 2014.
- Hardi, J. (2011). Interjú általános iskolás tanulókkal: második-nyelvi szókincstanulási stratégiák feltárása. In Borsné, P. J., Ferencz, Á., Kovács, L. és Lipócziné, Cs. S. (Szerk.), *AGTEDU 2011 A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából rendezett 12. tudományos konferencia kiadványa* (pp. 301–306). Kecskemét: Kecskeméti Főiskola.
- Hardi, J. (2011). Use of mother tongue in English observation diaries. *Practice and Theory in Systems of Education*, 6 (3), 229–246. www.eduscience.hu/1703HardiJudit.pdf Access: 10th February, 2014.
- Hardi, J. (2011). Nyelvtanulási motivációmérés leendő angolszakos tanítók körében. *Modern Nyelvoktatás*, 17 (1), 58–72.
- Hardi, J. (2012). Az idegennyelv-oktatás aktuális kérdései. In Lipócziné, Cs. S., Borsné, P. J., Ferencz, Á., és Kovács, L. (Szerk.) *AGTEDU 2012 A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából rendezett 13. tudományos konferencia kiadványa* (pp. 255–261). Kecskemét: Kecskeméti Főiskola.

Hardi, J. (2014 – megjelenés alatt). Általános iskolai tanulók szótanulása iskolán kívüli tevékenységeik során. *A Kecskeméti Főiskola elektronikus folyóirata, (1)*, 1–8.

Konferencia előadások

Hardi, J. (2009). Olvasásfolyamatbeli LPS vizsgálata. Elhangzott az 1. Nyelvi Képességek Fejlődése és Fejlesztése Gyermekkorban Konferencián, Kecskemét, 2009. június 25.

Hardi, J. (2010). Az anyanyelvhasználat megjelenése az angol óravázlatokban. Elhangzott a 2. Nyelvi Képességek Fejlődése és Fejlesztése Gyermekkorban Konferencián, Kecskemét, 2010. június 25.

Hardi, J. (2010). Angol műveltségterületes hallgatók nyelvtanulási motivációja. Elhangzott a 6. National and International Lifelong Learning Konferencián, Pécs, 2010. április 29–30.

Hardi, J. (2010). Vocabulary learning strategy use of English-specialised primary-teacher trainees. Elhangzott a 3. Conference for Practice and Theory in Systems of Education Konferencián, Békéscsaba, 2010. május 27–29.

Hardi, J. (2011). Use of mother tongue in English observation diaries. Elhangzott a 4. Conference for Practice and Theory in Systems of Education Konferencián, Budapest, 2011. június 9–11.

Hardi, J. (2011). Interjú általános iskolás tanulókkal: második-nyelvi szókinccstanulási stratégiák feltárása. Elhangzott a Magyar Tudomány Ünnepe Alkalmából Rendezett 12. Tudományos Konferencián, Kecskemét, 2011. november 10.

Hardi, J. (2012). Az idegennyelv-oktatás aktuális kérdései. Elhangzott a Magyar Tudomány Ünnepe Alkalmából Rendezett 13. Tudományos Konferencián, Kecskemét, 2012. november 13.

Hardi, J. (2013). Strategic vocabulary learning. Eliciting young learners' strategies for learning English vocabulary. Elhangzott a 11. Hungarian Society for the Studying of English Konferencián, Budapest, 2013. január 24–26.

Hardi, J. (2013). Idegennyelvi szorongás főiskolai angolórákon. Elhangzott a XXIII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszuson, Budapest, 2013. március 26–28.

Hardi, J. (2013). Általános iskolások osztálytermi tanulás keretében alkalmazott szókinccstanulási stratégiái. Elhangzott az 1. Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete Idegen Nyelvi Tagozatának Konferenciáján, Budapest, 2013. május 24.

Hardi, J. (2013). Általános iskolai tanulók szótanulása iskolán kívüli tevékenységeik során. Elhangzott a Magyar Tudomány Ünnepe Alkalmából Rendezett 14. Tudományos Konferencián, Kecskemét, 2013. november 13.